

Doskonałość i wielojęzyczność (w naukach humanistycznych i społecznych)

Dr Stanisław Krawczyk

Uniwersytet Wrocławski, Instytut Socjologii

<https://stanislawkrawczyk.pl/>

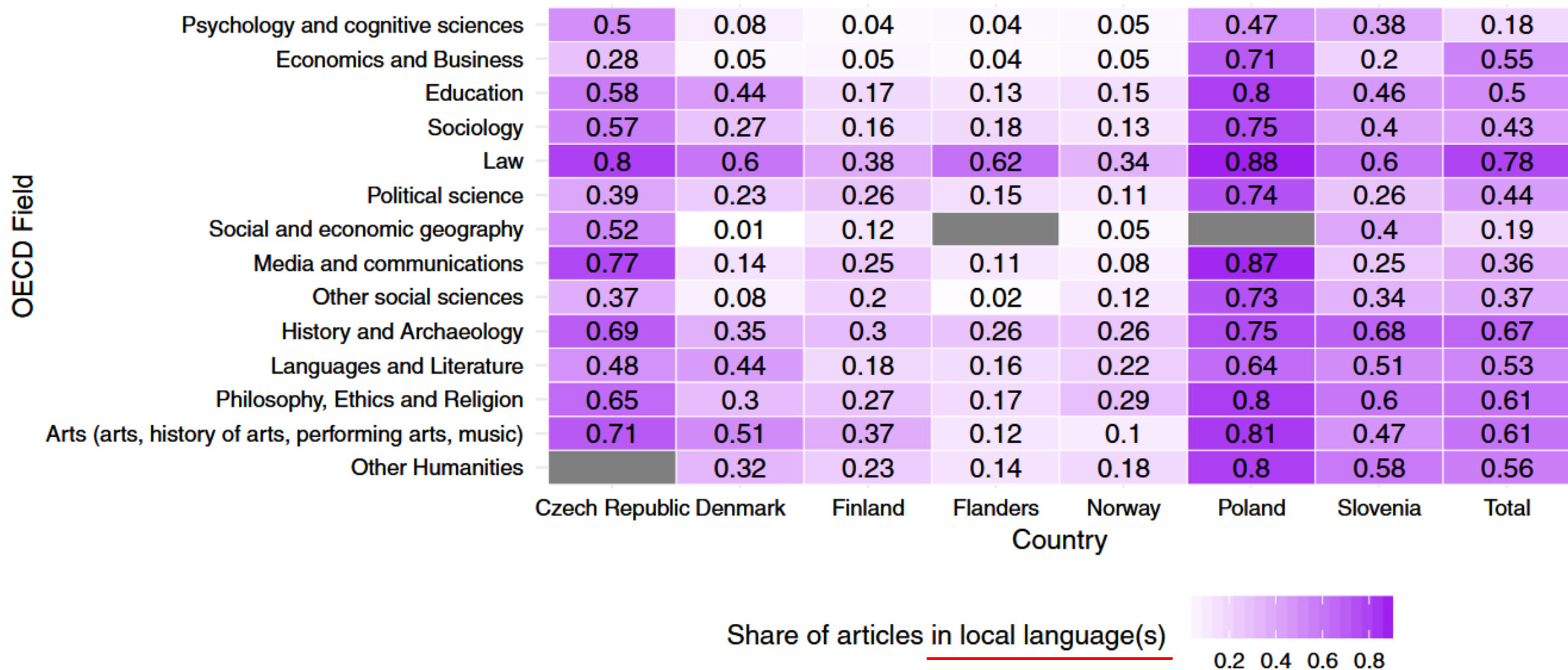
Debata „Dyskurs o doskonałości. Dekonstrukcja krytyczna”,
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 20 marca 2026 r.

Tezy

1. Nauki humanistyczne i społeczne (HS) są w istotnym stopniu wielojęzyczne
2. Tę cechę nauk HS pomija zarówno dyskurs doskonałości, jak i dyskurs języka narodowego
3. Wielojęzyczność nauk HS warto docenić

Teza 1

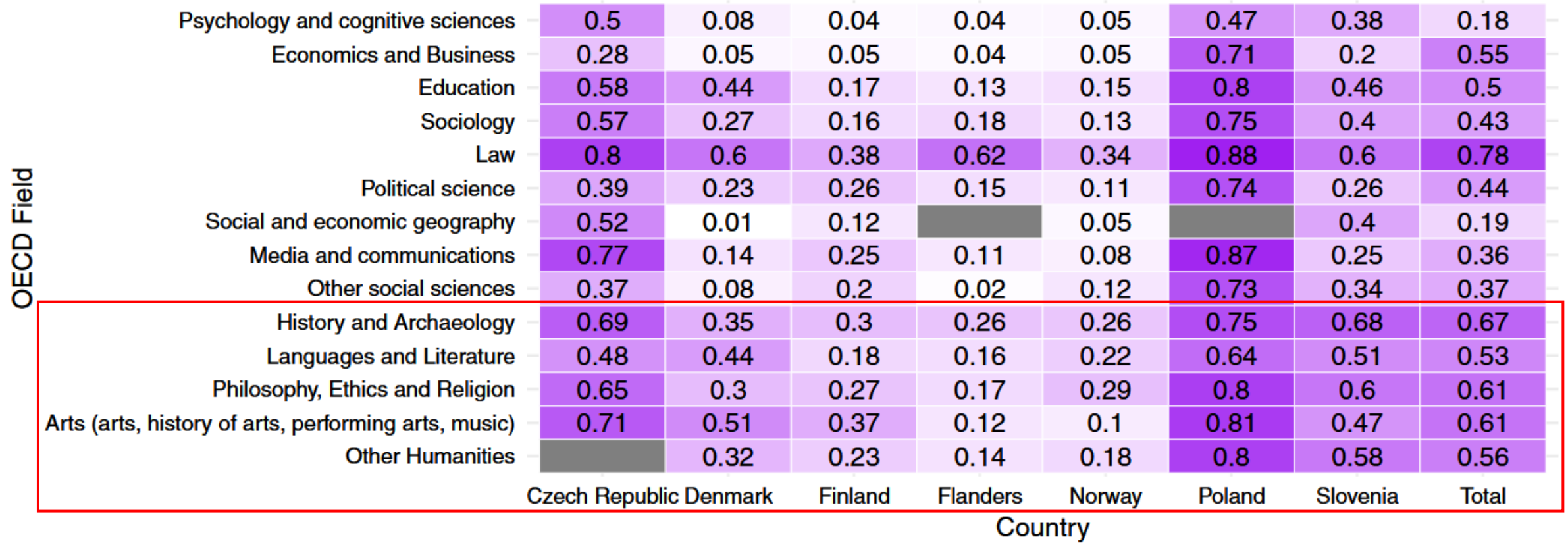
Nauki HS są w istotnym stopniu
wielojęzyczne

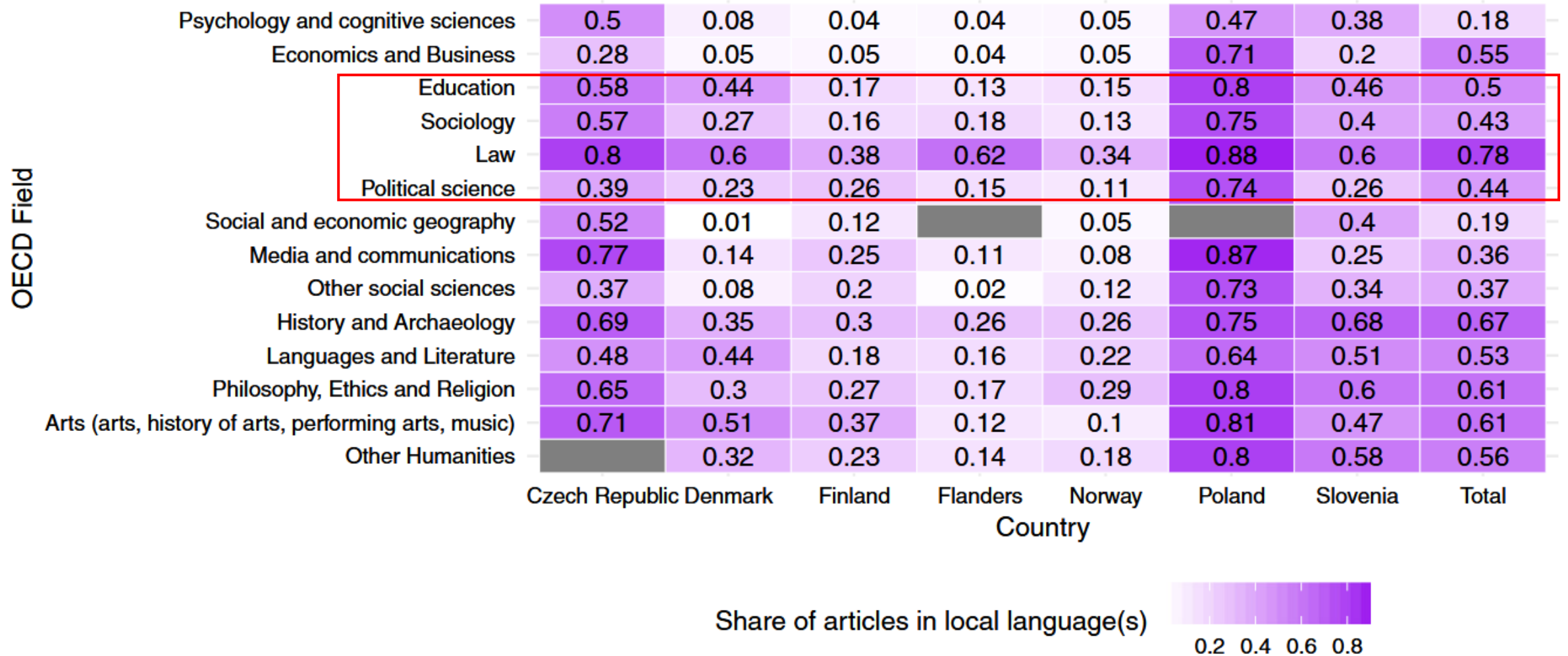

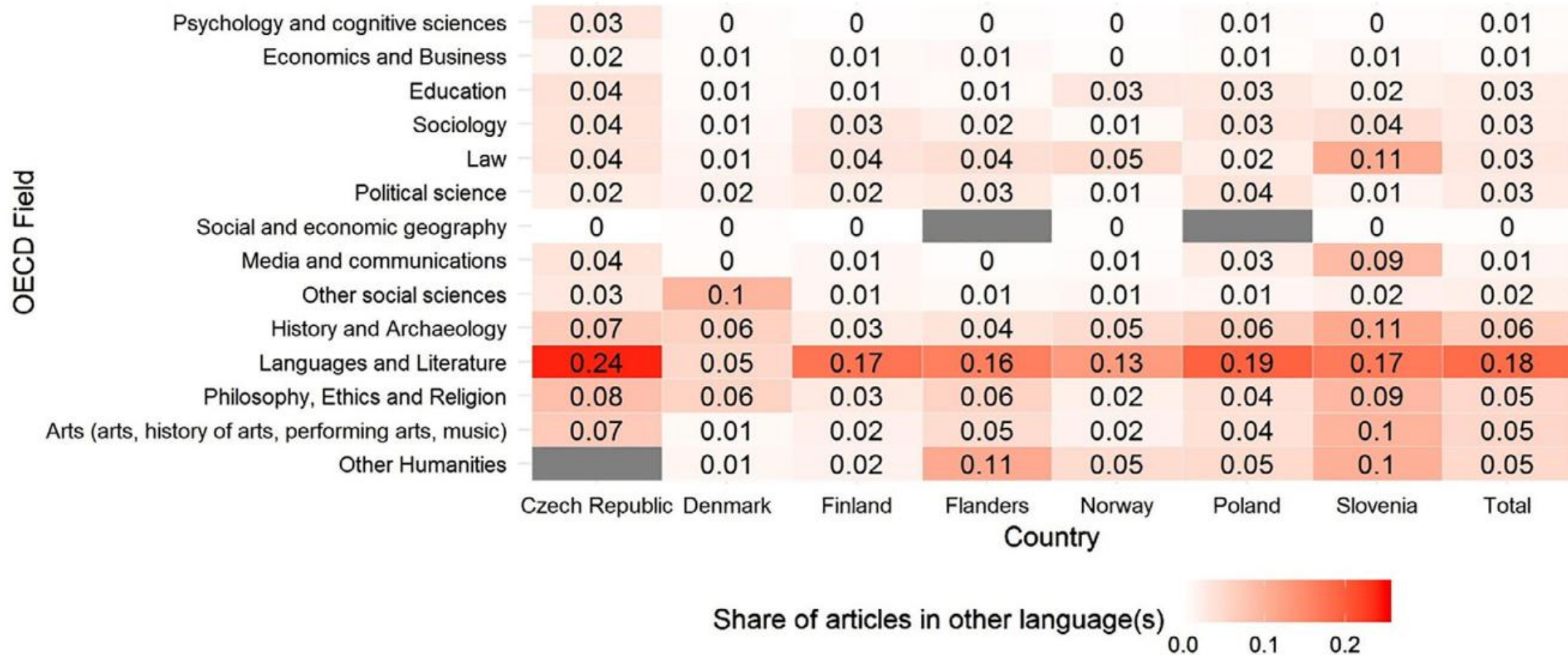
E. Kulczycki i in. (2020), *Multilingual Publishing in the Social Sciences and Humanities...*,

„Journal of the Association for Information Science and Technology”, s. 11

(na podstawie 164 218 recenzowanych artykułów z lat 2013–2015 z krajowych baz danych, np. 92 984 artykułów z PBN)

Podsumowanie

- Aby zgłębić dorobek wielu dyscyplin HS z danego kraju, trzeba znać jego język(i) lub mieć dostęp do tłumaczeń

(w kwestii tłumaczeń maszynowych zob. T. Amano, L. Bowker i A. Burton-James, 2025, *AI-mediated translation presents two possible futures...*, „PLOS Biology”)

- Wielojęzyczność w naukach HS to stosowanie różnych języków:
 - W różnych krajach
 - W jednym kraju
- Stopień wielojęzyczności nauk HS jest różny w różnych dyscyplinach i w różnych krajach (np. psychologia vs historia, Dania vs Słowenia)

Teza 2

Dyskursy doskonałości i języka narodowego
pomijają wielojęzyczność nauk HS

Wywiady z history(cz)kami

- Dane z projektu „Punktoza w czasach systemów ewaluacji nauki” (kierownik: Emanuel Kulczycki), z lat 2018–2020
- W tej części projektu: 123 wywiady o ewaluacji z badacz(k)ami z czterech dyscyplin: ekonomii, filozofii, historii, prawa (osoby po doktoracie zatrudnione w polskich jednostkach nauk.)
- Najwyrazistsza wielojęzyczność (i regionalność) – w historii
- Analizowałem wywiady w projekcie (nie prowadziłem ich) przez 16 miesięcy jako postdoc

S. Krawczyk, 2023, *Disciplinary responses to the rise of English...*, „Globalisation, Societies and Education”

Cytat 1

„Poza językiem angielskim u nas ciągle jeszcze jest obecny niemiecki, czy też francuski, [...] i dlatego te trzy języki [...] wchodzi w grę, jeśli chodzi o wspieranie, no bo tymi językami operujemy [w naszym instytucie] my, jako pracownicy, wszyscy”

Cytat 2

„Przygotowałem tekst [...] i teraz stoję przed takim dylematem, czy oddać do [...] druku [...] pokonferencyjnego, czy do znanego niemieckiego czasopisma, które nie jest w żaden sposób na tej polskiej liście punktowane. [...] Raczej się skłaniam ku temu niemieckiemu czasopismu [...]. Nie chciałbym, żeby to utknęło gdzieś tu, tylko żeby wyszło gdzieś na świat, [...] do Europy, do badaczy, którzy się takimi rzeczami zajmują”

Cytat 3

„[Na liście czasopism z 2019 r.] [...] bardzo słabo są docenione czasopisma najważniejsze [...] z Czech, Rumunii, ze Słowacji, jak byśmy tych naszych kolegów – z którymi cały czas kooperujemy [...] – jak byśmy ich prawie nie doceniali, a polscy historycy też tam publikują”

Cytat 4

„Nowa lista czasopism całkowicie nas zniechęciła do publikowania [...] na wschodzie. [...] Tam nie ma żadnego czasopisma ukraińskiego, poważnego [...], nie ma białoruskich, litewskich [...]. I to całkowicie zniechęca do współpracy naukowej z kolegami zza wschodniej granicy, [...] muszę z przykrością odmawiać, albo [...] opublikować, ale ze świadomością, że to jest dla podtrzymania kontaktu z nimi, a nie przekłada się na moją karierę naukową”.

Podsumowanie

- W niektórych obszarach nauk HS wielojęzyczność (i regionalność) jest normą – prestiżowe publikacje ukazują się np. po niemiecku
- Reformy z lat 2018–2019, wraz z towarzyszącym im dyskursem doskonałości, wspierały umiędzynarodowienie w języku angielskim, marginalizując inne obce języki i kultury akademickie
- Tych języków nie dostrzega także dyskurs języka narodowego
- W efekcie również w dzisiejszych dyskusjach wielojęzyczność nauk HS jest niemal nieobecna (np. rozmawiamy o punktacji wydawnictw polsko- i angielskojęzycznych, a innych już nie)

Teza 3

Wielojęzyczność nauk HS warto docenić

Dlaczego warto?

- Powody poznawcze
- Zainteresowanie polskimi uczelniami wśród studentek i studentów z Ukrainy i z Globalnego Południa
- Potencjał współpracy badawczej z sąsiednimi krajami, ale też z krajami odległymi o zbliżonej pozycji geopolitycznej (np. część państw Ameryki Łacińskiej)
- Kwestie strategiczne, np. dyplomacja w Europie Środkowo-Wschodniej
- Dostęp do wiedzy dla decydentów, dziennikarek itd. (przykład: pandemia COVID-19; kwestia prywatyzacji wiedzy w j. angielskim)

J. Pölönen i in. (2021), *Multilingualism is integral to accessibility...*, LSE Impact Blog

Wspieranie wielojęzyczności w nauce

- N. Kancewicz-Hoffman i J. Pölönen, 2020, *Does excellence have to be in English?...*, w: „Overview of peer review practices in the SSH. ENRESSH Report”
 - Dostęp do publikacji w wielu językach (np. ERIH+)
 - Wskaźniki z baz danych, które w większym stopniu niż WoS i Scopus odpowiadają wielojęzyczności nauk HS
 - Przekłady, w tym być może tłumaczenia maszynowe
 - Szersze rozumienie umiędzynarodowienia
 - Dobór recenzentek i recenzentów (np. w konkursach grantowych)
- Zob. publikacje Fernandy Beigel o regionalnym obiegu naukowym w Ameryce Łacińskiej (otwarty dostęp, baza SciELO itd.)
- Wielojęzyczność i wieloanglojęzyczność?

Tezy

1. Nauki humanistyczne i społeczne (HS) są w istotnym stopniu wielojęzyczne
2. Tę cechę nauk HS pomija zarówno dyskurs doskonałości, jak i dyskurs języka narodowego
3. Wielojęzyczność nauk HS warto docenić

Doskonałość i wielojęzyczność (w naukach humanistycznych i społecznych)

Dr Stanisław Krawczyk

Uniwersytet Wrocławski, Instytut Socjologii

<https://stanislawkrawczyk.pl/>

Debata „Dyskurs o doskonałości. Dekonstrukcja krytyczna”,
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 20 marca 2026 r.